ИСТРАЖИВАЊА

Милан Трипковић
Филозофски факултет
Нови Сад

UDK: 316.4.053
Оригиналан научни рад
Примљен: 11. 10. 2001.

СРБИЈА И ТРАНЗИЦИЈА: У ВРТЛОГУ ИНТЕРЕСА ПОЛИТИЧКО-ЕКОНОМСКЕ ОЛИГАРХИЈЕ

Овај рад се бави тешкоћама са којима се сусреће Србија у процесу закаснеле транзиције, након успостављања демократске власти. У тексту је главна пажња усмерена на улогу најзначајнијих политичко-економских актера у том процесу, чији се парцијални интереси идентификују као једна од највећих препрека бржој и квалитетнијој трансформацији старих структура. Истичући да је нова власт у великој мери остала заточеник старих модела владавине и богаћења, што је довело до повећања друштвених неједнакости и убрзаног топљења демократских потенцијала друштва, аутор посебно указује на штетне последице жестоке борбе за моћ унутар владајуће политичке елите ДОС-а, која све више поприма обележја старих комунистичких идеолошко-политичких обрачуна. Излаз из такве ситуације види се дугорочно у развијању стабилног грађанског друштва, док се краткорочно нагласак ставља на јачање уређене политичке и економске конкуренције, те оснаживање позиције критичке јавности, у чему би и инострани чиниоци требало да одиграју своју улогу. Први корак у свему томе могао би да буде учесталије стављање политичких актера пред обавезу полагања рачуна пред бирачима о учинцима свога деловања.

Кључне речи: Србија, транзиција, олигархија.

Ако су оживљавање тржишне привреде, увођење парламентарне демократије и обнова цивилног друштва главни глобални циљеви транзиције, схваћене као први и најважнији корак у суштинској трансформацији бивших социјалистичких друштава – онда тај процес нигде не може бити лак, једноставан и брз. А он је утолико тежи, компликованији и спорији уколико су почетни услови неповољнији.

Србија (СР Југославија) се данас у том погледу налази у најнезавиднијем положају, будући да је, због закаснелог прихватања неизбежности транзиције, изгубила све предности што их је, барем потенцијално, наследила од претходне Југославије – која је имала неке елементе тржишне привреде – стекавши у међувремену читав низ нових ограничења која су пре свега произашла из грађанских и других ратова у које је она била гурнута вољом своје владајуће елите, тако да се транзиција овде до недавно чинила готово немогућом, а свакако и не сасвим пожељном.

Поставља се сада питање: какви су изгледи нове демократске власти, успостављене у октобру-децембру 2000. године, да, заустављајући даље распадање државе и пропадање друштва, започне убрзане промене које ће погубне последице претходне политике и закаснеле транзиције, ако не сасвим отклонити, а оно барем ублажити? На то питање се најбоље може одговорити уколико се изврши поређење – за ову прилику нужно у грубим цртама – затеченог и актуелног унутрашњег стања друштва и међународног положаја државе.

Нема никакве сумње да се наслеђено стање у друштву и држави, укључујући ту и њен међународни положај, без икаквог претеривања може описати као катастрофално. У тренутку "демократског преокрета", наша држава је била не само споља и изнутра потпуно затворена, него и увелико дезинтегрисана, ако не и сасвим фиктивна, с упропашћеном привредом, насилничком ауторитарном влашћу која у себи, нарочито при крају, носи сва битна обележја тоталитарне диктатуре, са свеопштом криминализацијом, огољеном пљачком и негативном елитизацијом, те маргинализованом, идеологизованом и загађеном културно-духовном сфером.¹

Такви неповољни почетни услови били би (пре)тешки и за много веће народе и државе, који имају дужу и успешнију цивилизовану (пред)историју од наше, па се у том смислу није ни могло очекивати од нове власти да током једне или две године постигне неке крупније помаке и свакоме видљиве резултате. Оно што се, ипак, могло очекивати, а што самим тим ваља и критички пропитивати, јесте довољно брз и нужно радикалан раскид са старом политиком и одлучна оријентација на нови курс суштинских демократских промена целог друштва, почевши од оних где нису потребна никаква посебна материјална улагања, или битне, мукотрпне и дугорочне измене образаца мишљења, понашања и деловања људи, већ само унапред добро припремљена темељна промена нормативне сфере друштва, превасходно у неколико стратешких подручја и праваца; затим одлучно кадровско освежавање на свим нивоима, и то претежно из недовољно искоришћених постојећих (дакако не нужно страначких) ресурса; немилосрдни обрачун с наслеђеним криминалним структурама друштва; те стабилизовање друштвених институција на новим основама.

Другим речима, кључно питање овог тренутка јесте да ли је урађено оно што је могло (и морало) да се уради, односно да ли је постигнуто онолико колико је у (за)датим условима било реално да се постигне, те, ако није, зашто није.

Треба одмах истаћи да је одговор на овако постављено питање генерално негативан: нова власт је остала заточеник старих модела владања и није променила оно што је прво морала и могла да промени, а што је зависило готово искључиво од ње – није изменила само балканско поимање политике и одговарајуће схватање и вршење власти. Зато се наше "реформе" и врте у зачараном кругу

¹ Видети Трипковић М. "Елитизација, политизација и криминализација српског/југословенског друштва", *Гледишта*, бр. 1-6/1997., стр. 17-31.

политике, где парцијални интереси политичко-економске олигархије и даље апсолутно односе превагу над општим интересима.

Неће се, дакле, много погрешити ако се већ сада изнесу велике резерве у погледу позитивног учинка нове власти, мерено првенствено њеним изборним обећањима и очекивањима грађана. Нова власт у том смислу почиње, на жалост, да бива све упоредивија с претходном или, тачније, претходним властима, пошто овде, као нешто најпостојаније, у иначе крајње непостојаном свету, живо и континуирано претрајава тумачење и упражњавање политике као делатности од које непосредну корист имају само они који се налазе на власти или с којима су ови у најближој интересној вези.

Наиме, уз сво уважавање комплексности и безизгледности затеченог стања, нова власт је ипак имала, можда непоновљиву, историјску прилику да, користећи огромну позитивну енергију народа, доиста постане нова, што јој и није било тако тешко с обзиром на то каква је била претходна. Међутим, она ту своју велику историјску шансу није искористила. Уместо тога, нова власт се све више запетљавала у ситно политиканство, демонстрирајући, подстичући и оживљавајући неке од најдеструктивнијих особина нашег колективног менталитета.

Да ли је то нешто случајно, пролазно и небитно? Наравно да није. Политиканство у Србији има дугу традицију и потребно је да се стекне само неколико погодних предуслова, па да се опет запати. То је један од главних разлога што су учинци нове власти не само мањи од очекиваних, што је и разумљиво, него и од обећаних и реално остваривих, што је већ много теже правдати.

Ово се нарочито односи на одсуство озбиљнијег раскида са старим системом и праксом, што је резултирало изостанком довољно брзих и суштинских помака у вапијуће неопходној институционално-нормативној сфери друштва. Такав неповољан учинак праћен је двема крупним штетним последицама: с једне стране, убрзаним и можда неповратним топљењем демократских потенцијала друштва; а, с друге, неочекивано лаким срастањем старог и новог, односно пребрзим деформисањем новог и његовим олаким повлачењем у сигурност старих, већ добрано искушаних и вишеструко потврђених образаца владања, сазданих од традиционализма, ауторитарности, популизма и шићарцијског интересног повезивања. То се на појавној равни манифестује као необавезно брбљање, јалово вербално надметање и лицемерно заклињање у реформе, које се увек изнова најављују и у исти мах аутоматски одлажу до даљњег, док се јаз између све богатијих елита и све сиромашнијег народа непрекидно продубљује.

У сваком случају, симболички демократски капитал нове власти, а бивше опозиције, у великој мери је, чини се, потрошен, ако не и олако проћердан, тако да она убрзано губи кредибилитет. То може да резултира не само кашњењем процеса транзиције, чиме би се енормно увећала њена цена, која је ионако превисока и претешка, већ и нежељеним посувраћивањем друштвеног тока и враћањем на политичку сцену традиционалистичких, конзервативних и изолационистички настројених друштвених снага, које су антитранзицијски усмерене и које могу довести у питање и сами опстанак државе и народа.

Ако су суштинске реформе друштва неизбежне, а јесу, и ако се у њима недопустиво много касни, а касни се – у првом реду због тога што је претходна власт потрошила сво расположиво време и пропустила или упропастила све могуће прилике за то – онда се те реформе не могу извести ситнијим преправкама старог система и више него провидним шминкањем старе политичке праксе, већ брзим и одлучним раскидом са свим оним што се вишедеценијском "изградњом социјализма" нагомилало у друштвеном простору, изазвавши на крају ратове, оштре друштвене сукобе и свеопште пропадање за највећи број грађана.

А то се никако не може постићи празном реториком о "реформама" и лажним обећањима у погледу "светлије будућности", која само што није стигла, што је итекако присутно у нашем политичком и уопште јавном простору и што упозорава на чињеницу да је стара комунистичка матрица и даље жива и делотворна, само што је она одбацила своје скорашње конзервативно-националистичко рухо и поново обукла старо либералистичко-интернационалистичко: стара идеологија "одбране националног интереса" само је замењена новом идеолошком формулом "реформи друштва" и "уласка у Европу".

Другим речима, истинска реформистичка оријентација се не показује и доказује идеологизованим новогovorом о њој, већ се реализује и приказује само кроз практичне мере које имају јасне дугорочне циљеве и које, већ на кратки рок, дају прве позитивне, за све благотворне и свима видљиве ефекте. Ово тим пре ваља имати на уму када се зна да на нашим просторима не мањка рђаво искуство с квази-реформаторима, којима су уста била пуна реформских обећања и одлучних вербалних "захвата", док су у пракси све чинили да се било какве реформе спрече.

У сваком случају, владајућа политичка елита у Србији није до сада у довољној мери демонстрирала спремност и способност да изведе нужне и очекиване друштвене промене. Истовремено, она није показала ни жељу да се, као у земљама успешне транзиције, оформи један широки транзициони блок, састављен од људи који уживају неподељени ауторитет, без обзира на идеолошко-политичка уверења, те да се тако лакше истински суочи с најмање два изузетно тешка и међусобно противречна захтева: да се реформама болно засече у све старе навике и праксу, а да крупни позитивни ефекти тог засецања не буду баш видљиви одмах, већ да се у њихово одложено дејство мора и може веровати.

Политичко-економска олигархија у Србији такође је показала и погубно колебање у погледу опредељења у чијем интересу, а на чију штету ваља те дубоке друштвене резове чинити. Јер, не само што она не успева да одоли заводљивости популизма, него није у стању ни да се довољно одлучно супротстави оном болесном, криминализованом и новобогаташком делу привреде и друштва, тетовећи га и кокетирајући с њим, што изазива озбиљне сумње у већ остварену сраслост нових политичких и старих економских олигархија, а те сумње, кад се једном јаве, све и да су потпуно неосноване, делују погубно на социјални

консензус и на сами дух реформе, који су у оваквим друштвеним кризама иначе од пресудне важности.

Све то учинило је да су неки кључни негативни процеси и неуралгичне тачке старог система претрајали до данас, али сада битно ојачани губљењем наде која је за већину грађана, с разлогом, била везивана за одлазак Милошевићевог ауторитарног режима и успостављање новог, демократског система. Осим поменуте политизације, то се нарочито односи на криминализацију и елитизацију, као и на недефинисан државни статус, укључујући ту и лутања и нејасноће у погледу међународних односа и статуса наше државе у процесу изградње новог поретка света.

Није спорно да је нова демократска власт затекла потпуно упропашћену и малаксалу привреду, која није функционисала на принципима економске рационалности и тржишне ефикасности, већ према старим комунистичким правилима командне економије и политичке подобности привредних руководилаца и њихове "сналажљивости" у актуелном распореду политичких односа моћи, што значи да је пословна "успешност" привредника у првом реду зависила од њихове добре адаптираности на услове политичке привреде и партијске државе, која је по дефиницији недемократска, а уз то још, као последица ратова и санкција, затворена, дезорганизована и у великој мери криминализована.

Утолико је пре, и утолико одлучније, ваљало учинити отклон према таквом наслеђу. Међутим, деловање нове владајуће олигархије до сада се углавном кретало у границама тих наслеђених оквира и претпоставки дириговане економије и партијске државе. Због тога она није успела да покрене привредни циклус, већ се и даље ослања на све успоренију привредну инерцију, све оскуднију привредну акумулацију, све насумичније распродаје онога што је још преостало за распродају и све мање издашне стране донације.

Јасно је да неко озбиљније оживљавање привредне активности није могуће ни замислити без већег прилива страног капитала, односно без страних инвестиција, које опет нису могуће без брзе и што праведније приватизације, без одговарајуће правне регулативе (почев од прецизног и чистог уређивања својинских односа, преко ефикасне и стимулативне пореске политике, па до стварања добрих услова за лако оснивање и несметан рад предузећа), без темељног изграђивања погодних услова за укупну стабилност привређивања и сл.

Тако се и овде улази у један зачарани круг из којег се тешко може изаћи ако се ради на досадашњи начин: привредног развоја нема без тржишне привреде, тржишне привреде нема без што је могуће поштеније приватизације и одговарајуће правне регулативе, ових опет нема без широког социјалног консензуса о темпу реформи и њиховој што праведнијој цени, консензуса нема без добрих социјалних програма и јасних транзиционих трошкова (који немају само своју материјалну, већ и моралну и уопште људску страну), таквих програма и неопходне социјалне кохезије засноване на прихватљивим социјалним компромисима нема без значајнијих нових финансијских средстава, свежих финансија нема без привлачења здравог страног капитала и умешног активирања домаћег

који се највећим делом још увек скрива и обрће у сивој и црној зони, а ови опет неће доћи или бити активирани у значајнијем обиму без ваљаног рашчишћавања у сфери својинских односа, добре регламентације и укупне друштвене стабилизације – и тако редом, све у круг.

Тиме се заправо изнова потврђује да је Србији у овом тренутку била можда најпотребнија морално чиста а у реформама одлучна политичка елита, која би имала не само воље и умећа него и правог легитимитета, ауторитета и кредибилитета да изведе процес транзиције у што је могуће краћем року и уз што је могуће нижу социјалну цену. То је оно што Србија није до сада добила, а што је најдубљи корен и примарни извор многих њених недаћа. Уместо тога, добила је располућену политичку елиту, са невеселим избором између политички умешних и вербално реформама оданих а интересно добро организованих, на једној страни, и политички тривијалних и недовољно ефикасних а интересно слабије повезаних, на другој.

Још и пре формалног раздора, владајућа политичка елита није била у стању да унутар себе обезбеди консензус чак ни око оних питања која су у непосредној вези са њеним сопственим интересима, укључујући ту и политички опстанак, већ се, нагурана под велику циркуску шатру, разапету на вашару парцијалних интереса и политичких сујета, исцрпљује у јаловом политикантском надмудривању око све безначајнијих политичких питања, иза којег се дакако скривају врло реални материјални интереси великог броја са елитом повезаних група и појединаца.

Није онда чудно што су партијска припадност и лојалност партијским врховима и даље далеко важнији од стручности и способности, односно што није заустављено потискивање и маргинализовање талентованих, креативних и производних снага друштва, уместо којих се и даље форсирају медиокритетске, неинвентивне, грабежљиве, шпекулативне и криминализоване кочионе снаге друштва. И није необично да тако лако и успешно претрајава стара пракса јагме за добро плаћеним местима у управним одборима, затим да се тако упадљиво врши персонално концентрисање државних, политичких и економских функција и утицаја, да се више или мање отворено насрће на слободу јавне речи и остварује готово потпуна политичка контрола медија који тако постају исто толико дириговани као и пре, да се пред очима јавности нескривено одвија ситна и не-принципијелна политичка трговина од случаја до случаја, и сл.

У том контексту, посебно је опасан и штетан недовољно одлучан раскид с наслеђеним војним и полицијским структурама, као бастioniма старог режима, око којих се, не случајно, отимају две главне струје унутар "демократског блока". Придода ли се томе још и упадљива склоност ка ванинституционалном деловању, пре свега у оквиру председништва ДОС-а али и другде, и добиће се сви битнији елементи за закључак како се у политичкој сфери друштва мало шта променило на боље у пост-Милошевићевској Србији.

Да ствар буде још замршенија, врло брзо се испоставило да борба за власт унутар демократске опозиције није никад ни престајала, што значи да је она

практично почела и пре рушења Милошевића, а да је после октобарских збивања само све више добијала на интензитету и политичкој некоректности. Другим речима, постизборно-предизборна кампања унутар демократске опозиције води се непрекидно, с тим да је она у почетку била прикривенија, стишанија и чистија, што значи са чвршћим поштовањем правила политичке игре и с већим уважавањем политичких неистомишљеника; да би временом постајала све отворенија, бруталнија и прљавија – а кроз то се све више одлива и тањи укупни транзициони потенцијал друштва. Све реформске или квази-реформске идеје и активности које су се у међувремену предузимале или каниле да предузму биле су пресудно обележене том околношћу.

Сама чињеница да се на политичкој сцени Србије и даље рађа и некако опстаје толико партија и партијица представља довољну добру подлогу за невиђено политиканство и партијашење. Не чуди стога да готово сви политичари, политичке странке и политичке коалиције и даље демонстрирају недопустиво низак ниво политичке културе и висок ниво политичке неодговорности – следећи изгледа у томе правило да што је партија мања и неутицајнија, то је њен лидер сујетнији, гласнији и некоректнији, јер нема бирача којима би био одговоран – па се и у том погледу наша постоктобарска политичка сцена мало разликује од оне из претходног режима.

Тако се долази до крајње забрињавајућег закључка како је у Србији дошло до веома брзог опоравка и обнове старих модела и механизма владања и богаћења. Морамо се стога запитати није ли комунизам у Србији само променио костиме, задржавајући и даље своју скривену матрицу. Пошто се у основи ради о строго командном, доследно паразитском и високо идеологизованом систему, не чуди што се нова политичка олигархија стриктно придржава опробане праксе владања. Тако, рецимо, уместо да ствара услове за предузетништво, управљачка елита хоће сама да буде главни, ако не и једини предузетник у Србији.

Стога се најважнија друштвена збивања и процеси код нас и даље могу најтачније описати и најуспешније објаснити ако се посматрају у светлу огорчене, а све чешће и огољене, борбе за прерасподелу материјалних добара и друштвених функција и привилегија, са великим изгледима да се преко леђа грађана Србије саставе три велика круга илегалне, нелегалне, полулегалне и привидно легалне пљачке: први који је обављен у претходном режиму, други који се управо ваља и трећи који ће тек доћи и у којем ће се, по свој прилици, морати задовољити и они политички актери који су у прва два круга остали ненамиренени.

Да ствар буде сложенија, али и занимљивија, та три круга се у многим тачкама додирују, пресецају и стапају, па се може рећи да су из реда најуспешнијих тркача у сва три круга (а не ретко се ради о истим појединцима) произашле или ће произаћи све економске и политичке елите у Србији. Добра социолошка анализа персоналног састава нових елита вероватно би показала да добар део њих, на овај или онај начин, може да буде доведена у везу са бившом

комунистичком елитом, која на тај начин показује невероватну живавост и способност преживљавања у свим условима.

Ако је то тако, онда се многе доминантне појаве у садашњој Србији, посебно у њеној политичкој сфери али и у другим областима друштва (које су у комунистичким режимима по дефиницији пресудно одређене политиком) могу лакше објаснити, под условом да се добро разуме основна комунистичка матрица.

Тако ће, рецимо, у политичкој борби за моћ релативно лако и јасно распознаје неразумна, а у сваком случају нереална, мада не и неочекивана, намера да се политички неистомисљеници, схваћени као љути непријатељи, кроз жестоку политичку кампању идеолошки "раскринкају" и униште, те тако једном за свагда избаце из политичке игре, што одаје једну од типично комунистичких навика и уверења. Истовремено, јавља се и карактеристично поистовећивање интереса владајуће политичке елите са интересима народа и државе, односно идеолошко везивање судбине државе са судбином властитих парцијалних политичких пројеката, те настојање да се неуспех тих пројеката веже искључиво за "кратковидо" и "непринципијелно" супротстављање од стране политичких супарника.

Политичари се у Србији тешко мире са чињеницом да су у демократији политичке борбе сталне а политичке "победе" само условне и привремене. Исто тако, они сувише споро увиђају да је поштовање јасних правила политичке борбе нешто што би подједнако требало да одговара свим политичким актерима, будући да та правила увек штите и њихову сопствени будућност, што укључује и њихово, иначе проблематично, ексклузивно право на запоседање политичког простора, а то је нешто што одговара и најмањој политичкој странци, јер јој обезбеђује извесне привилегије у односу на евентуалне нестраначке политичке актере. Дакле, и овде се потврђује да су корени комунизма дубоки а његова политичка пракса тешко искорењива.

Нема сумње да је једини прави излаз из овакве ситуације формирање стабилног грађанског друштва у свим његовим сегментима: економским, политичким, социјалним и културно-духовним. Али, пошто је то дугорочни задатак и не тако лако доступан циљ, поставља се питање шта би се у овом тренутку могло учинити да се транзицијски механизми боље подесе, а транзицијски процеси правилније одвијају и брже остварују, у оном смислу како је то напред објашњено.

Ако се ствари тако поставе, онда се два момента показују незаобилазним: прочишћавање и појачавање политичке конкуренције на битно другачијим претпоставкама од досадашњих и оснаживање позиције критичке јавности која би била вођена дугорочним интересима а не би се поводила искључиво за краткорочним. У првом случају, реч је о бољем социјалном укоренивању политичких актера и јаснијем профилисању политичког простора, на којем би, кроз заостренију и мање замућену политичку борбу, у којој би се далеко доследније поштовала правила политичког понашања, остало само неколико најрелевант-

нијих политичких групација, смештених на три уобичајене политичке позиције: центар, левицу и десницу. У другом случају, ради се о стварању простора за афирмацију довољног броја доиста критичких и независних медија, у чему би одговарајући допринос могли да дају и утицајни међународни фактори. Истовремено, то би подразумевало и активније учешће критичке интелигенције у јавном животу, која би се обликовала око најугледнијих интелектуалних и моралних снага друштва, које још увек нису изгубиле свој интегритет и ауторитет у досадашњим страначким сврставањима и спорењима.

Ниједну од ових претпоставки није лако остварити. Ово тим пре што свака од њих има као свој битан (пред)услов све остале, док се све оне истовремено појављују и као последица и као нужан услов заснивања и развоја грађанског друштва. Тако се и овде почињемо помало да вртимо у некој врсти зачараног круга. Да би се из тог вртлога почело излазити, први корак би могао да буде чешће стављање политичких актера пред обавезу полагања рачуна грађанима о учинцима свога деловања, а то се најбоље постиже систематским скраћивањем мандата свим носиоцима политичких функција у транзиционом периоду. Ово би, између осталог, допринело јаснијем профилисању конкурентских политичких елита, од којих би барем две биле приближно изједначених снага и утицаја, па би оне, системом узајамног надзора, обезбедиле одговорније политичко понашање и омогућиле веће присуство јавности у политичком животу, који би онда у много већој мери био очишћен од досадашњих црних и сивих зона. Квалитетнија политичка конкуренција допринела би стварању погоднијих услова за демократску и либералнију друштвену климу, посебно у економији, која би постајала све независнија и срђенија, а то би свакако сузило простор политичким актерима да се мешају у све остале сфере друштвеног живота, што они сада обилато и готово неконтролисано чине.

Због свега тога у Србији убрзано сазрева свест не само о потреби што хитнијег одржавања нових избора, већ и о потреби њиховог чешћег одржавања, све док се политичка сцена потпуно не избистри и стабилизује, док док победници у доиста демократској политичкој утакмици не добију уверљиви легитимитет за ону врсту и темпо реформи које би биле у складу са већинским расположењем и већинским могућностима грађана, мада је њихово про-реформско расположење значајно спласнуло због неодговорног понашања политичких актера, како оних главних тако и споредних, чије калкулантско и у исти мах самољубиво и деструктивно политичко деловање може нарочито да онеспокојава грађане.

Наравно, сваки озбиљан аналитичар наших политичких и друштвених (не)прилика свестан је при том могућих негативних последица и одређених ризика (пре)честих избора, али кад се добро одвагају штете од (до)садашњег политичког деловања владајуће елите и цена нових избора, превагу ипак односи залагање за учесталију проверу воље бирача, мада то само по себи неће много тога променити, поготово не у неком краћем року.

ЛИТЕРАТУРА

- Беговић, Б., Мијатовић, Б., ред. (2001), *Корупција у Србији*, Београд, Центар за либерално-демократске студије.
- Бобио, Н., (1995), *Либерализам и демократија*, Београд, Завод за уџбенике и наставна средства.
- Цветковић, В., приред., (2002), *(Ре)конструкција институција*, Београд, Институт за филозофију и друштвену теорију.
- Дамјановић, М., уред., (2002), *Политиколошке теме*, Београд, Magna Agenda.
- Гиденс, Е., (1998), *Последице модерности*, Београд, Филип Вишњић.

Milan Tripković
Faculty Philosophy
Novi Sad

S u m m a r y

SERBIA AND TRANSITION: IN THE TURMOIL OF POLITICAL AND ECONOMIC OLIGARCHY

This article deals with obstacles that Serbia faces during the process of delayed transition after the constitution of democratic government. The attention is focused on the role of the most important political and economic actors in the process, whose partial interests are identified as one of the largest obstructions to faster and better transformation of old structures. Emphasizing that the new authorities is still trapped by the old models of governance and accumulation of wealth, which led to greater social inequalities and dissolution of democratic potential of the society, author specially points to damaging consequences of fight for power inside the governing elite of DOS which begins to look like old communists' ideological and political clashes. The way out from such situation is long-term development of stable civil society, while in short-term framework, the emphasis is put on strengthening of regulated political and economic competition, and strengthening of position of critical public opinion, in which foreign actors ought to take role. The first step would have to be to oblige political actors to check the consequences if their policies in front of the voters more frequently.

Key words: Serbia, transition, oligarchy.